

Miðvikudaginn 31. maí 1950.

Nr. 49/1950. **Daníel Fjeldsted**
 gegn
Bjarnfríði Einarsdóttur.

Útivistardómur.

Dómur Hæstaréttar.

Málssókn þessi fellur niður.

Áfrýjandi, Daníel Fjeldsted, sem ekki sækir dómþing í máli þessu, greiði 50 króna aukagjald til ríkissjóðs, ef hann vill fá mál sitt tekið fyrir af nýju.

Föstudaginn 2. júní 1950.

Nr. 9/1950. **Tollstjórinn í Reykjavík f. h. Tryggingar-
 stofnunar ríkisins** (Theodór B. Lindal)
 gegn
Theódór Magnússyni (Egill Sigurgeirsson).

Lögtaksmál. Um skyldur bifreiðarstjóra til greiðslu tryggingariðgjalds.

Dómur Hæstaréttar.

Benedikt S. Bjarklind, fulltrúi borgarfógetans í Reykjavík, hefur kveðið upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Áfrýjandi hefur skotið máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 23. janúar þ. á. Krefst hann þess, að hinn áfrýjaði úrskurður verði felldur úr gildi og að lagt verði fyrir fógeta að framkvæma lögtak það, sem um er beðið. Svo krefst hann og málskostnaðar úr hendi stefnda bæði í héraði og fyrir Hæstarétti eftir mati dómsins.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar og málskostnaðar hér fyrir dómi eftir mati Hæstaréttar.

Samkvæmt 8. mgr. 36. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 er sérhverjum eiganda bifreiðar skylt að tryggja ökumann hennar fyrir bótum vegna slysa, er hann kann að verða fyrir við aksturinn. Skal tryggt í Slysatryggingu ríkisins, nú Tryggingarstofnun ríkisins, og fyrir sömu bótum, sem þar eru ákveðnar. Er tryggingarskyldan hin sama, þó að bifreiðarstjórinn sé sjálfur eigandi bifreiðarinnar. Samkvæmt lögum, er giltu um slysatryggingar, áður en núgildandi lög um almannatryggingar nr. 50/1946 tóku gildi, var skylt að tryggja bifreiðarstjóra við hvers konar bifreiðarstjórn, sbr. lög nr. 104/1943, 10. gr. Í 46. gr. laga nr. 50/1946 eru ákvæði um, hverja sé skylt að tryggja gegn slysum. Taka þau ákvæði einnig til bifreiðarstjóra, sem stunda atvinnu með sama hætti og stefndi, enda er ljóst af tildrögum að setningu laganna, að ekki var ætlað til að gera breytingu á eldri ákvæðum um þetta efni. Stefndi er því tryggingarskyldur bæði samkvæmt fyrrnefndum ákvæðum bifreiðalaga og laga um almannatryggingar og nýtur allra þeirra réttinda, sem siðarnefnd lög veita um slysabætur. Er honum þá einnig skylt að greiða full iðgjöld fyrir slysatrygginguna, svo sem þau eru ákveðin í 112. og 113. gr. laganna, sem hvor tveggja eiga að standa undir slysabótum og kostnaði við tryggingarnar. Að vísu var í frumvarpi til laga um almannatryggingar ákvæði um, að hluti þeirra iðgjalda, sem ákveðin eru í 112. gr., skyldu renna til atvinnustofnunar ríkisins, og lúta ákvæði greinargerðar frumvarpsins, sem rakin eru í hinum áfrýjaða úrskurði, að því. En í meðferð Alþingis var greint ákvæði felld niður, og getur það því þegar af þeirri ástæðu engin áhrif haft á úrslit þessa máls.

Verður því að fella hinn áfrýjaða úrskurð úr gildi og leggja fyrir fógeta að framkvæma lögtakið.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt, að stefndi greiði áfrýjanda kr. 600.00 upp í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómsorð:

Hinn áfrýjaði úrskurður er úr gildi felldur, og ber fógeta að framkvæma lögtak það, sem um er beðið.

Stefndi, Theódór Magnússon, greiði áfrýjanda, Tollstjóranum í Reykjavík f. h. Tryggingarstofnunar ríkisins, kr. 600.00 upp í málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Úrskurður fógetaréttar Reykjavíkur 19. nóvember 1949.

Snemma í maí s. l. var Tryggingarstofnun ríkisins tilkynnt, að félagar í Vörubílstjórastofnuninni Þrótti í Reykjavík teldu sér eigi skylt að greiða „atvinnurekendaiðgjöld“ samkvæmt 112. gr. laga um almannatryggingar nr. 50/1946 og mundi verða leitað úrskurðar dómstólanna um það á þann hátt, að einn af félagsmönnum mundi neita að greiða þetta gjald og láta ganga um það úrskurð fógetaréttar. Fyrir því vali varð gerðarþoli í máli þessu, Theódór Magnússon, Frakkastíg 14, hér í bæ, eigandi og ökumaður bifreiðarinnar R 2060.

Með bréfi dags. 24. maí s. l. krafðist svo tollstjórinn í Reykjavík f. h. Tryggingarstofnunar ríkisins lögtaks hjá gerðarþola fyrir iðgjaldi samkvæmt 112. gr. laga nr. 50/1946, að upphæð kr. 241.80.

Málið var tekið fyrir hér í réttinum hinn 25. maí s. l. og var tekið til munnlegs málflutnings hinn 12. þ. m., en dráttur sá, er orðið hefur á afgreiðslu þess, stafar af önnum fógeta svo og sumarleyfum og eftir þeim farandi önnum fógeta og málflytjenda.

Lögtaksúrskurður fyrir umræddu gjaldi var upp kveðinn hinn 10. maí s. l., en umboðsmaður gerðarþola féll frá birtingu og fresti.

Umboðsmaður gerðarbeiðanda gerir þær réttarkröfur, að hið umbeðna lögtak nái fram að ganga fyrir áðurgreindri kröfu að upphæð kr. 241.80 ásamt 6% ársvöxtum af henni frá gjalddaga til greiðsludags. Enn fremur að umbjóðanda sínum verði úrskurðaður málskostnaður að mati réttarins.

Umboðsmaður gerðarþola krefst þess hins vegar, að synjað verði um framgang hins umbeðna lögtaks og að umbjóðanda sínum verði úrskurðaður málskostnaður að mati réttarins.

Við munnlegan flutning málsins hafa þessar röksemdir komið fram af hálfu málflytjenda:

Umboðsmaður gerðarbeiðanda heldur því fram, að af samanburði 112. og 113. gr. tryggingarlaganna nr. 50/1946 sé ljóst, að iðgjald skuli greiða samkvæmt 112. gr. af vinnuvikum allra þeirra, sem áhættuiðgjald skal greiða fyrir. Verði þetta einkum ljóst, ef litið er á ákvæði 47. gr. laganna, sem ákveður, að atvinnurekandi, sem er skyldutryggður, þótt hann sé ekki launþegi, skuli greiða iðgjald bæði samkvæmt 112. gr. og 113. gr. Þessa reglu 47. gr. telur hann meginreglu, er lögjafna megi frá. Í samræmi við þetta sé svo ákveðið í reglugerð nr. 11/1947, 8. gr., að iðgjöld af ökumönnum við hvers konar bifreiðastjórn samkvæmt 112. og 113. gr.

tryggingalaganna og 36. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941 skuli lögð á og innheimt, eins og þar segir. Orðalagið: „við hvers konar bifreiðastjórn“ telur hann beinlínis sett til þess að undirstrika meiningu laganna. Gjald samkvæmt 112. gr. tryggingalaganna telur hann ekki venjulegt iðgjald, heldur framlag í tryggingasjóð, sem greiðast eigi í öllum tilfellum jafnhliða áhættuiðgjaldinu samkvæmt 113. gr. sömu laga, en gjaldskylda vegna ökumanna bifreiða samkvæmt þeirri grein byggist að vísu að forminu til á 36. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, er áður vísuðu um það atriði til alþýðu-tryggingalaga frá 1943, en þá hafi ekki verið um aðrar tryggingagreiðslur að ræða en áhættuiðgjald, en með 112. gr. tryggingalaganna hafi nú verið tekið upp þetta nýja gjald. Bein ákvæði um þessa nýju gjaldskyldu af ökumönnum bifreiða sé að vísu ekki að finna í tryggingalögunum, en allt þetta megi þó leiða af grundvallarreglum þeirra. Þá telur hann ekki hægt að fallast á þann skilning, að bifreiðarstjórar þeir, er hér um ræðir, séu ekki atvinnurekendur heldur launþegar, sem undanþegnir séu gjaldskyldu samkvæmt 112. gr. tryggingalaganna. Bifreiðarstjórar selji þannig ekki einungis vinnu sína, heldur einnig þjónustu bifreiða sinna og verði því að minnsta kosti í vissum skilningi að teljast atvinnurekendur. En jafnvel þótt þeir teldust launþegar, þá sé starfi þeirra í þágu annarra þannig háttað, að umrætt gjald verði ekki innheimt hjá þeim, er þeir vinna fyrir og taka laun hjá, heldur verði það að innheimtast hjá bifreiðarstjórunum sjálfum.

Umboðsmaður gerðarþola heldur því fram, að gjald samkvæmt 112. gr. tryggingalaganna sé aðeins heimilt að innheimta hjá atvinnurekendum, eins og tvímælalaust sé af orðalagi greinarinnar — gjaldið sé með öðrum orðum atvinnurekendagjald, er enga stoð hafi í lögum að innheimta hjá launþegum. Gerðarþola, sem er félagi í Vörubílstjórafélaginu Þrótti og ekur sjálfur bifreið sinni, telur hann tvímælalaust launþega, en ekki atvinnurekanda. Vitnar hann í því sambandi í dóm Félagsdóms, uppkveðinn 20. júní 1940, Fd. I, bls. 90, er skilgreinir þar hugtakið „stéttarfélag“ sem „félagsskap fólks, sem er í þjónustu annarra og þiggur laun fyrir vinnu sína, og er þar gert ráð fyrir stéttarfélögum sem andstæðu atvinnurekenda eða atvinnurekendafélaga“. Vörubílstjórafélagið Þrótt kveður hann viðurkennt stéttarfélag, bæði af Félagsdómi og öðrum, enda sé það félagsdeild í Alþýðusambandi Íslands, heildarsambandi launþega á Íslandi. Þá sé það og skýrt fram tekið í lögum félagsins, að atvinnurekendur fái ekki inngöngu í það. Þurfi því ekki um það að deila, að gerðarþoli sé launþegi. Af því leiði, að engin skýlaus lagaheimild sé fyrir því í tryggingalögunum að leggja umrætt gjald á gerðarþola, hvorki í 112. gr. og samanburði hennar við 113. gr. sömu laga né nokkrum öðrum ákvæðum laganna. Ákvæði 47. gr. sömu laga telur hann sérstakt undantekningar-ákvæði, er ekki verði lögjafnað frá. Ákvæði 8. gr. reglugerðar nr. 11/1947 telur hann ekki heimila umrædda innheimtu, enda hafi það ekki lagastoð til þess. Hins vegar eigi ákvæðið við um iðgjald það, sem réttlæga sé lagt á gerðarþola samkvæmt heimild í 8. mgr. 36. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, en það sé sama gjaldið, sem sé talið lagt á samkvæmt 113. gr.

tryggingarlaganna. Þá mótmælir hann því, að félagar í Vörubílstjórafélaginu Þrótti séu í nokkrum skilningi atvinnurekendur, enda þótt þeir selji vinnu sína með aðstoð tækja, þ. e. bifreiða sinna — tæki þau, er menn noti við vinnu sína, skipti í þessu sambandi engu máli.

Rétturinn lítur svo á, að skyldan til greiðslu áhættuiðgjalds af bifreiðarstjórum byggist fyrst og fremst á 8. mgr. 36. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, er leggur sérhverjum bifreiðareiganda þá skyldu á herðar að tryggja ökumann bifreiðar sinnar, hvern þann, er henni ekur, og er tryggingin fyrir bótum vegna slysa, er bifreiðarstjórinn kann að verða fyrir við aksturinn. Skyldi samkvæmt því tryggt hjá Slysatryggingu ríkisins, nú hjá Tryggingarstofnun ríkisins. Gjaldskylda þessi er nú í 8. gr. reglugerðar nr. 11/1947 heimfærð undir 112. og 113. gr. tryggingalaganna, en í sjálfum tryggingalögunum eru engin bein ákvæði um tryggingarskyldu bifreiðarstjóra. Nú er það óumdeilt í máli þessu, að gerðarþoli sé gjaldskyldur samkvæmt 113. gr. tryggingalaganna, sbr. 8. mgr. 36. gr. bifreiðalaga nr. 23/1941, en um það er hins vegar deilt, hvort með þeirri gjaldskyldu sé fullnægt ákvæðum bifreiðalaganna eða hvort jafnframt fylgi henni gjaldskylda samkvæmt 112. gr. tryggingalaganna, en undir aðrar greinar tryggingalaganna verður þessi gjaldskylda samkvæmt bifreiðalögunum ekki heimfærð.

Það er skoðun réttarins, að með greiðslu iðgjalds samkvæmt 113. gr. tryggingalaganna, sem er ótvírætt áhættuiðgjald, en greinin svarar til 20. gr. alþýðutryggingalaganna nr. 104/1943, sé fullnægt skyldutryggingu samkvæmt 8. mgr. 36. gr. bifreiðalaganna. Er þá að líta á það, hvort sambandi 112. og 113. gr. tryggingalaganna sé þannig varið, að gjaldskylda samkvæmt þeim báðum hljóti að fara saman, að því er varðar þetta mál. Í 113. gr. virðist að vísu gengið út frá því, að saman fari gjaldskylda samkvæmt 112. og 113. gr. Orðalag 112. gr. er hins vegar tvímælalaust á þá leið, að þeir, er hafa einn launþega eða fleiri í þjónustu sinni, er rétt hafa til slysabóta, skuli samkvæmt henni greiða iðgjald fyrir þá. Og af athugasemdum við frumvarp til laganna (þingskj. nr. 310/1945, þar 114. gr.) er augljóst, að ekki er um venjulegt áhættuiðgjald að ræða, heldur framlag í tryggingasjóð, sem atvinnurekendum, er einn eða fleiri menn hafa í þjónustu sinni, er gert að greiða og verja skal m. a. til fyrirhugaðra atvinnuleysisstrygginga. Með því nú að gengið hefur verið út frá því, að skyldutrygging ökumanns bifreiðar byggist á 8. mgr. 36. gr. bifreiðalaganna og að henni sé fullnægt með iðgjaldagreiðslu samkvæmt 113. gr. tryggingalaganna, en upplýst er í málinu, að gerðarþoli ekur sjálfur bifreið sinni, verður honum að álitu réttarins ekki gert að greiða iðgjald samkvæmt 112. gr. tryggingalaganna, og skiptir þá í því sambandi ekki máli, hvort hann telst atvinnurekandi eða launþegi.

Ákvæði 8. gr. reglug. nr. 11/1947 kemur hér ekki til álita, að því er varðar umdeilt gjald, þar sem það þykir skorta til þess lagastoð, og ákvæði 47. gr. tryggingalaganna verður að teljast undantekningarákvæði, sem ekki verður lögjafnað frá, og kemur það því ekki heldur til álita í máli þessu.

Samkvæmt því, er rakið hefur verið hér að framan, verður niðurstaða

réttarins sú, að synja ber um framkvæmd hins umbeðna lögtaks. Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Því úrskurðast:

Hið umbeðna lögtak skal ekki ná fram að ganga.

Málskostnaður fellur niður.

Föstudaginn 9. júní 1950.

Nr. 163/1949. **Ákæruvaldið** (Ragnar Jónsson)

gegn

Guðmundi Magnússyni (Jón N. Sigurðsson).

Maður, er mörgum sinnum hafði valdið eldsvoða, talinn ósak-
hæfur vegna geðtruflana og honum dæmd öryggisgæzla.
Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Eftir uppsögu héraðsdóms hefur framhaldsrannsókn verið háð um nokkur þeirra sakaratriða, sem í málinu greinir. Bergsveinn Ólafsson augnlæknir og Helgi Tómasson yfirlæknir hafa og rannsakað ákærða og gert skýrslur um niðurstöður þeirra rannsókna. Loks hefur lækna ráð fjallað um skýrslur nefndra lækna og látið í té álit sitt um nokkur atriði varðandi heilsufar ákærða samkvæmt beiðni sækjanda og verjanda fyrir Hæstarétti.

Fallast má á lýsingu héraðsdóms á íkveikjum í skúr við Skúlagötu, Bergþórugötu 20, skúr við Snorrabraut, Netjagerð Björns Benediktssonar h/f, Frakkneska spítalanum, Vesturgötu 3 B og bifreiðinni R 3624, og hefur ákærði með þessum íkveikjum brotið þau ákvæði almennra hegningarlaga, sem í héraðsdómi greinir. Þá ber og að staðfesta ákvæði héraðsdóms um brot ákærða gegn þar greindum ákvæðum áfengislaga og bifreiðalaga svo og 120. og 1. mgr. 259. gr. hegningarlaganna.

Húsið við Klapparstíg 30 og húsið við Bergþórugötu 20 eru í þéttri hvirfingu íbúðarhúsa, sem flest eru úr timbri. Íkveikja